

методу дозволяє через емоційні механізми створити передумови для інтеріоризації професійних ціннісних орієнтацій.

Метод виховуючих ситуацій полягає в створенні педагогом умов для етично-діяльнісного вибору майбутнього фахівця соціальної сфери в етично важкій ситуації. Зміст виховних ситуацій повинен бути пов'язаний з процесом проектування інтеріоризованих цінностей в професійно-орієнтовану діяльність. Виховуюча ситуація реалізується за допомогою ситуативно-ролевої взаємодії, де етична проблема полягає у виборі методів, стилю діяльності, ролевої позиції.

Таким чином, хронологічно в ролі спілкування у вузі пов'язано з пошуком молодих людей свого місця в житті, самовизначенням. Самовизначення в даному віці здійснюється, перш за все, в такій формі ціннісно-значущого суспільного життя, якою є професія. Актуальними стають питання професійного самопізнання, оскільки існує іманентний розрив між ідеальними уявленнями про професійну діяльність і реальною ситуацією.

Криза юнацького віку каталізує процес соціалізації. Розуміючи виховання як педагогічний компонент процесу соціалізації, який припускає цілеспрямовані дії по створенню умов для соціального розвитку людини, можна стверджувати, що однією з основних цілей виховання на даному віковому етапі розвитку особи є сприяння подоланню екзистенціальної кризи юності, додання процесу соціалізації “соціального вектора” [1]. На наш погляд, формування професійних ціннісних орієнтацій, відповідаючи актуальним потребам особового розвитку в даному віці, є ефективним педагогічним способом регуляції процесу соціалізації особи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Караковский В. Воспитательная система. – М., 2002.
2. Петровский В. Личность: феномен субъективности. – Ростов н/Д, 1993.
3. Швандрин Н. Психодиагностика, коррекция и развитие личности в образовании. – Ростов н/Д, 1993.
4. Щуркова Н. Новое воспитание. – М., 2000.

УДК 371. 132: 261.5

О.І. Крюкова

ХРИСТИЯНСЬКО-ПРАВОСЛАВНІ ЦІННОСТІ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглядається проблема розробки нової моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, яка б була спрямована на реалізацію змісту православно-християнських цінностей. Автор вважає, що запропонований підхід буде позитивно впливати на духовно-моральний розвиток майбутніх учителів початкової школи.

The article deals the problem of elaboration of the new model of professional primary school teacher training is of opiate importance which could lead to the realization of the matter of Christian orthodoxy values. The author consider that the suggested approach will influence positively the spiritual and moral development of the future primary school teacher.

Соціокультурна обумовленість реформування сучасної системи освіти висвітлює основні тенденції вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Запровадження у навчально-виховний процес початкової школи курсу “Основи християнської етики” має за мету актуалізувати традиції народних здобутків й відродити витоки православно-християнського виховання, які розкривають духовний потенціал фізичних, розумових, моральних, художньо-естетичних здібностей молодших

школярів. Обґрунтування необхідності викладання православної етики в сучасній школі знайшло відображення у психолого-педагогічній і православно-християнській літературі. Провідні вчені й духовні особи (Ш.Амановшілі, І Бех, діакон Д. Болгарський, прот. А. Затовський, О. Вишенський, М. Євтух, прот. Б. Огульчанський, О. Сухомлинська, преосвящ. Филип, В. Хайруліна та інші) визначають нагальну необхідність відродження духовності в сучасній школі й переорієнтації освіти до людини через усвідомлення нею любові до Бога, добра, правди. Серед причин, що обумовлюють цю необхідність називаються соціально-культурна й духовно-моральна криза нашого суспільства та інтеграційні процеси, що відбуваються у сучасному суспільстві й характеризуються поширенням освіти в європейській інформаційний простір. Отже, психолого-педагогічна підготовка майбутніх вчителів початкових класів має забезпечити сформованість у студентів готовності до професійно-педагогічного аналізу й науково-практичного впровадження курсу основ християнської етики в практику навчально-виховного процесу початкової школи.

Провідною ідеєю формування професійно-педагогічної готовності студентів до впровадження курсу основ християнської етики в практику сучасної початкової освіти є обґрунтування педагогічної сутності християнсько-православних цінностей і визначення їх змістовної спрямованості на виховання особистості молодшого школяра. У цьому зв'язку метою нашої статті має бути аналіз християнсько-православних цінностей як психолого-педагогічних компонентів професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Для розв'язання цієї проблеми доцільно виділити такі напрями: 1. Визначити зміст християнсько-православних цінностей у професійно-педагогічній підготовці вчителя початкових класів; 2. Окреслити основні форми реалізації досвіду виховання молодших школярів на засадах християнсько-православних цінностей; 3. Виділити духовно-моральні проблеми виховання молодших школярів, що відображені в православно-педагогічній літературі.

Зміст християнсько-православних цінностей є стрижневою ідеєю всього християнського світогляду. У творах православних педагогів минулого визначені як методологічні проблеми психолого-педагогічного змісту християнських цінностей (Г. Ващенко, В. Зеньковський, К. Ушинський), так і відображені практичні можливості їх виховного впливу на дитину, що мали життєву силу в безпосередньому процесі педагогічної взаємодії (М. Пестов, І. Кронштадтський, С. Рачинський, С. Русова).

Під християнськими цінностями розуміються християнські чесноти, які характеризують духовно-моральний рівень розвитку особистості. Сучасні православні педагоги розкривають їх зміст через “добродію”, що є “союз благодаті Божої, сердечного і вольового зусилля людини, плодом чого є утвердження в “добрі” [3: 24]. У цьому зв'язку виділяються загальноприйнятні у православному вихованні чесноти, які визначені ще Священним писанням, а саме: смирення, віра, “любов, радість, мир, довготерпіння, благість, милосердя (Гал 5, 22)” [Там само].

Провідним чинником впровадження духовного змісту християнсько-православних цінностей у систему професійної підготовки вчителя початкових класів є основні ідеї особистісно орієнтованого виховання, що обґрунтовують три позиції цього виховання: розуміння дитини, визнання дитини, прийняття дитини [1: 42-74]. Ці позиції відповідають змісту християнських чеснот. Смиренність і віра в дитину характеризують професійно-педагогічну спрямованість вчителя; любов, радість і мир розкривають сутність сумісної діяльності дітей і вчителя; довготерпіння, благість і милосердя виявляють постійне затвердження вчителя в добрих намірах.

Основною характеристикою християнських цінностей є досконалість, довершеність. Таку характеристику має тільки Господь. Але людина, як творіння Божіє, тяжіє до цієї досконалості. Досконалість людини характеризують її душевні сили, тому особистість, душа людини, на думку К.Ушинського, стала “метою всієї історії людства” [5: 341]. Отже, спрямування вчителя до признання дитини вищою цінністю, що є головною метою особистісно орієнтованого виховання, має витоки в православно-християнських ідеях

поваги, любові до дитини, збереження душі дитини, розвитку її душевних сил, заборони ображати, принижувати людей.

Таким чином, зміст православно-християнських цінностей, маючи пояснення в самому християнському світогляді, виявляється в ідеях особистісно орієнтованої педагогіки й, збагачуючи виховний потенціал освіти, створює умови як для активізації творчо-порівняльної діяльності студентів, так і для розуміння ними цінності самої людини, з її тяжінням до ідеалу, досконалості. Саме у християнському розумінні людині надаються здібності оволодіти могутньою силою почуттів – радістю й горем, емоційною піднесеністю й глибиною страждань. Отже, оволодіння майбутніми вчителями змістом православних цінностей сприятиме розвитку педагогічної рефлексії й формуванню особистісних якостей на засадах добра, милосердя, совісті, відповідальності за дитину.

У процесі впровадження курсу християнської етики в систему початкової освіти особливої ваги набуває проблема організації навчально-виховного процесу в початкових класах на засадах християнсько-православних цінностей, що має визначити готовність закладів освіти реалізувати мету відновлення духовних витоків національного виховання. В початковій школі виявляються позитивні тенденції використовувати виховні можливості християнських цінностей в якості зразків духовного багатства нашого народу. В практиці вчителів поширюється досвід організації виховних заходів, свят із використанням матеріалу православно-християнських традицій й народних звичаїв, що створює умови для залучення дітей в атмосферу “добро-дії” й розвитку у них почуття власної причетності до піднесеної, освяченої добро-діяльності. Отже, в професійній підготовці вчителів початкових класів такий досвід має узагальнюватися, набувати рівня виховних технологій, а також спонукати розвитку інтегрованих навчально-виховних дисциплін й впровадженню альтернативних організаційних форм.

Важливою формою організації навчально-виховної діяльності молодших школярів на засадах християнсько-православних цінностей є досвід роботи недільних шкіл й хорових гуртів при храмах, а також робота дитячих православно-християнських центрів, факультативів. Ці форми організації вже отримали оприлюднення, їх досвід висвітлюється в православної періодиці, що має складати один із компонентів професійної підготовки майбутніх вчителів.

Значною подією в презентації досвіду православно-християнського виховання дітей було проведення II з’їзду Православного педагогічного товариства та Міжнародної науково-практичної конференції “Національна система освіти та виховання в Україні: історія, теорія, практика”, що відбулися у м. Києві 24 – 26 травня 2006 року. Проблеми впровадження курсу християнської етики були присвячені доповіді й виступи духовних осіб, відомих педагогів-вчених й широкого кола освітян. Учасники звертали увагу на професійно-педагогічну підготовку вчителя початкових класів, розвиток особистості молодшого школяра на засадах християнського виховання, вивчення церковнослов’янської абетки у початкових та недільних школах.

Отже, як за ініціативою широкого кола освітян, вчених-педагогів й духовних осіб, так і на рівні початкової школи, позашкільних центрів та недільних шкіл актуалізується проблема відновлення духовних традицій виховання особистості, розкривається досвід творчих можливостей її організації й впровадження в практику освітнього простору.

Важливим чинником підготовки майбутніх учителів до організації навчально-виховної діяльності молодших школярів на засадах християнсько-православних цінностей є ознайомлення студентів із навчально-методичною літературою, що складається з навчальних посібників для дітей, підручників православної педагогіки, науково-популярних збірок й православних періодичних видань. Виділення християнсько-православної проблематики виховання молодших школярів, що відображена в цій літературі, сформує уявлення у майбутніх педагогів щодо пріоритетності свідомовизначальних питань, які не висвітлюються в традиційному вихованні.

Однією з центральних ідей православної педагогіки є теорія розрізнення розвитку здібностей дитини і розвитку її духовно-моральних якостей, які є значно глибшими, ніж здібності [3]. У цьому зв'язку виділяються три сфери душевного життя дитини: духовно-моральна, предметна й сфера добродієвих сил душі, та обґрунтовуються завдання вчителя щодо їх розвитку. В духовно-моральній сфері у дитини з'являються прояви як чеснот, так і пристрастей. Отже, завданням педагога має бути як затвердження життя дитини в чеснотах, християнських цінностях, так і викорінення пристрастей. В предметній сфері у дітей розвиваються здатності до навчальної, трудової, комунікативної діяльності. В цій сфері вчитель зосереджує увагу на розвиток у дітей здібностей, які виявляються в діях дитини. В сфері добродієвих сил душі перед вчителем стоїть завдання спонукати такому прояву здібностей дитини, який має виявитися у діях добродієвих, тобто таких, які є проявом чеснот, християнських цінностей.

У православній педагогіці перед вчителем стоїть завдання керувати здібностями дитини, які є властивостями природи, й виховувати моральну здатність дитини, яка є проявом не природи, а особистості, що дає можливість моральній здатності спрямовувати здібності дитини на благо-дію. У цьому зв'язку в процесі ознайомлення студентів із ідеями православно-християнського виховання, доцільно звернути увагу майбутніх вчителів, що в аналізі православного розуміння моральної здатності у якості стрижневого компонента, що обумовлює розвиток і реалізацію особистості в чеснотах, тобто в християнських цінностях, виявляється спорідненість православної думки з ідеєю особистісно орієнтованого підходу щодо виховання базових моральних якостей особистості – добра, совісті, відповідальності, які обумовлюють розвиток духовно-моральних якостей особистості й формування системи її особистісних цінностей.

Для ознайомлення майбутніх вчителів початкових класів з навчальною літературою для молодших школярів, доцільно запропонувати їм посібник для початкових класів “Основи християнської культури” [4], в якому викладається програма для освітньої й виховної роботи з дітьми першого року навчання. Основною метою створення цього підручника є залучення майбутнього покоління до вітчизняної духовної традиції. Підручник складається з тридцяти уроків, які об'єднує загальна ідея “Божий світ і я”. Для кожного уроку визначені тема й мета. В структурі кожного уроку виділяються підготовчий етап, хід уроку, запитання для дітей та домашні завдання. До кожної теми підібрані оповідання й кольорові ілюстрації.

Для учнів початкових класів також створена хрестоматія з етики “Дивоцвіт дитинства” [2]. Православно-християнські поняття в цій хрестоматії не означаються конкретно, хоча мета цього посібника спрямована до виховання у дітей морально-духовних цінностей. Хрестоматію складають чотири розділи, в яких вміщено оповідання, казки, вірші, пісні, байки. В кожному з розділів послідовно розкриваються такі ідеї: найвищою цінністю людини є її життя; людина в цьому світі не одна – її оточують рід, родина, сім'я; навкруги людини існує чудовий світ природи – “дивосвіт”; мудрість людині дарує книга. Для роботи з текстами дітям надаються орієнтовані завдання за такими напрямками: прочитати, поміркувати, пояснити, довести. До кожного напрямку визначені конкретні запитання і завдання.

Отже, запропоновані підручники є тими зразками навчально-виховної літератури для молодших школярів, які розкривають чуйне ставлення педагога до внутрішнього світу дитини й приділяють головну увагу розвитку у дітей самостійності й творчої співучасті в добрих справах.

Таким чином, християнсько-православні витоки духовного виховання особистості мають визначити один із провідних компонентів професійно-педагогічної підготовки вчителя початкових класів й затвердитися в якості морального джерела в системі виховної проблематики особистісно орієнтованої педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. I: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Дивоцвіт дитинства: Хрестоматія з етики для учнів початкової школи / За ред. В.М. Хайруліної. – К.: Видавництво “Плеяди”, 2005. – 192 с.
3. Огульчанський Б. Вступ до православної педагогіки: Конспект лекцій і хрестоматія. – К.: Всеукраїнське Православне педагогічне товариство, 2005. – 62 с.
4. Священик Богдан Огульчанський. Основи християнської культури: Посібник для початкових класів загальноосвітніх шкіл “Божий світ і я”. – К.: Видання Свято-Макаріївської церкви, 2003. – 62 с.
5. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания // Ушинский К.Д. Педагогические сочинения. В шести томах. – Т. 6. – М.: Педагогика, 1990. – 528 с.

УДК 378

О.В. Левчук

МЕТАПРЕДМЕТ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-АГРАРІЇВ

Висвітлюються теоретико-методологічні та практичні проблеми інтеграційних процесів у сучасній професійній освіті. Доводиться, що одним із перспективних напрямів удосконалення математичної підготовки фахівців є педагогічна інтеграція. Стверджується, що математика може бути базовою дисципліною в процесі інтеграції з дисциплінами одного та різних циклів.

Integration of preparation of economists-agrarians is examined by means new technologies of teaching. The article proves that one of the most promising directions of the improvement of mathematical training of specialists and bringing them therefore nearer the european standards is pedagogical integration. It is proved that mathematics may become a basic discipline in the process of integration of one or several different courses.

Сільськогосподарська вища освіта, як і вся система вищої освіти, нині реформується. Не випадково В.А.Надєєв піднімає питання випередження якості аграрної освіти: „...неможливо обійти питання про принцип випередження якості системи аграрної освіти по відношенню до змін у вимогах до неї, що пред'являються з боку необхідної якості освітнього процесу (принцип подвійного випередження)” [9: 55-57].

Продовжує цю думку В.М.Свистун: “...модель фахівця, як проект діяльності, не має орієнтуватися на конкретну посаду, яку в майбутньому займе випускник, а охоплювати перспективу його професійного росту” [12: 81].

Зокрема, нові підходи до проблеми якості освіти спрямовані на подолання переважаючої в сучасній професійній освіті традиційної дискретно – дисциплінарної моделі реалізації змісту навчання. Науковцями доведено, що умови цілісного самопізнання і саморозвитку особистості в процесі професійної підготовки забезпечує інтегративний підхід.

Розробка теоретичних основ і організаційно-методичних аспектів розвитку інтеграції знань в умовах професійної підготовки фахівців здійснюється у дослідженнях М.М.Берулави, А.П.Беляєвої, С.У.Гончаренка, Р.С.Гуревича, І.М.Козловської, М.К.Чапаєва і ін.

На думку Р.С.Гуревича, сучасний стан інтеграції характеризується:

- діалектичною єдністю інтеграції та диференціації;
- перевагою інтеграційної тенденції перед диференціальною;
- зростанням швидкості інтеграційних процесів;